

5. Садовенко А.В. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник. Київ, 2011. 2 вид. 392 с.
6. Ярмолюк Е.В., Бойко Д.М. Екологічна політика Організаційного комітету Ігор XXXI Олімпіади в Ріо-де-Жанейро. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»*: Київ : НПУ ім. Драгоманова, 2017. Вип. 2. 126 с.
7. Duffy A. The Olympic Agenda 2020: A Global Reset for Sport, Sustainability and Legacies. 2015. URL: <http://tsss.ca/2015/03/the-olympic-agenda-2020-a-global-reset-for-sport-sustainability-and-legacies/>(Last accessed:21.02.2024).
8. IOC Sustainability strategy: Executive summary. IOC, 2016. URL:<http://touchline.digipage.net/1-1>.(Lastaccessed: 21.02.2024).
9. Lewin-Benham A. Eco-Education for Young Children: Revolutionary Ways to Teach and Learn Environmental Sciences. Routledge, 2019. 340 p.

References

1. On making changes to the State Standard of Basic Secondary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 30, 2022 No. 972. Official Gazette of Ukraine. 2020, No. 81, Art. 2615. [in Ukrainian].
2. Environmental education for sustainable development in questions and answers: a scientific and methodological guide for teachers / edited by O.I. Bondar. Kherson: Grin D. S., 2015. 228 p. [in Ukrainian].
3. Economic truth. How responsible business cares about the environment [Internet]. Economic truth; 2015 [2015 Jul 30; cited 2024 Feb 22]. Available: <https://www.epravda.com.ua/publications/2015/07/30/650104/>. [In Ukrainian].
4. Environmental protection is everyone's concern. Olympic Academy of Ukraine, 2020. URL: <http://oau-ukr.com/diialnist-oau/olimpiyski-sport/okhorona-dovkillia.html> (access date: 21.02.2024). [in Ukrainian].
5. Sadovenko A. V. Sustainable development of society: educational guide / Kyiv, 2011. 2 ed. 392 p. [in Ukrainian]
6. Yarmolyuk E. V., Boyko D. M. Environmental policy of the Organizing Committee of the Games of the XXXI Olympiad in Rio de Janeiro. Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov. Series 15. "Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport)": Kyiv: NPU named after Dragomanova, 2017. Vol. 2. 126 p. [in Ukrainian].
7. Duffy A. The Olympic Agenda 2020: A Global Reset for Sport, Sustainability and Legacies. 2015. URL: <http://tsss.ca/2015/03/the-olympic-agenda-2020-a-global-reset-for-sport-sustainability-and-legacies/>(Last accessed: 21.02.2024).
8. IOC Sustainability strategy: Executive summary. IOC, 2016. URL:<http://touchline.digipage.net/1-1>.(Lastaccessed: 21.02.2024).
9. Lewin-Benham A. Eco-Education for Young Children: Revolutionary Ways to Teach and Learn Environmental Sciences. Routledge, 2019. 340 p.

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).21](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).21)
УДК351.74:159:796.015.14

Богуславський В.В.,
<https://orcid.org/0000-0003-2688-4505>
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро
Булах С.М.,
<https://orcid.org/0009-0000-5484-8996>
кандидат юридичних наук, доцент,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
Бачинська Н.В.,
<https://orcid.org/0000-0002-0448-9187>
кандидат фізичного виховання, доцент, ст. викладач,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро

АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Для забезпечення захисту населення України і протидії цим негативним явищам, необхідним являється безперервне вдосконалення системи підготовки сил охорони правопорядку та готовність всього сектору безпеки до дій у екстремальних ситуаціях. Аналіз спеціальної науково-методичної літератури показав, що деяким аспектам проблематики вдосконалення спеціальної фізичної, функціональної та психологічної підготовленості сил оборони правопорядку приділено недостатньо уваги, у зв'язку з чим вважаємо актуальним обраний напрямок дослідження. **Мета** – дослідження сучасного стану та вивчення особливостей та важливості спеціальної фізичної та психологічної підготовки сил охорони правопорядку під впливом екстремальних ситуацій. Нами розроблено та заплановано впровадження науково-обґрунтованої програми підготовки (з доповненнями та розширеннями існуючої програми) з вдосконалення спеціальної, функціональної та психологічної підготовки сил охорони правопорядку з урахуванням екстремальних ситуацій.

Ключові слова: сили оборони, сили безпеки, спеціальна фізична підготовка, психологічна підготовка, екстремальні умови.

Boguslavsky Viktor, Bulakh Sergey, Bachynska Nataliia Veronika. Current issues of research on special physical and psychological training of law enforcement forces in extreme conditions. To ensure the protection of the population of Ukraine and counteract these negative phenomena, it is necessary to continuously improve the system of training law enforcement forces and the readiness of the entire security sector to act in extreme situations. The analysis of special scientific and methodological literature showed that insufficient attention was paid to some aspects of the problem of improving the special physical, functional and psychological preparedness of law enforcement forces, in connection with which we consider the chosen direction of research to be relevant. The goal is to research the current state and study the features and importance of special physical and psychological training of law enforcement forces under the influence of extreme situations. We have developed and planned the implementation of a science-based training program (with additions and expansions of the existing program) to improve the special, functional and psychological training of law enforcement forces, taking into account extreme situations.

Key words: defense forces, security forces, special physical training, psychological training, extreme conditions.

Постановка проблеми. На сучасному етапі в Україні статистична звітність з питань криміногенної обстановки потребує необхідності у перегляді, вдосконаленні й підвищенні рівня спеціальної фізичної, функціональної та психологічної підготовленості сил охорони правопорядку [1, с. 12; 5, с. 45]. Як відомо, основною метою особового складу сил охорони правопорядку є навчання різного роду діям у різноманітних ситуаціях, які під час виконання службових завдань раптово виникають [3, с. 99].

В останні роки, як зазначає низка авторів, спостерігається зростання кількості фактів порушень громадського правопорядку, використання фізичної сили та вогнепальної зброї правопорушниками, а значна кількість правоохоронців стають жертвами в екстремальних ситуаціях [2, с. 12; 4, с. 18].

Фахівці акцентують увагу на важливості питань щодо реформування системи фізичної підготовки Збройних Сил України на сучасному етапі [6, с. 30]. У зв'язку з цим забезпечення особистої безпеки сил охорони правопорядку у сукупності з громадським порядком набуває чималої актуальності [4, с. 20].

Згідно рейтингу злочинності серед країн, аналітики Word Population Review зазначають, у 2023 році Україна посіла 57-е місце з 136 країн з показником 47,42 злочини на 100 тисяч жителів. На протязі 2023 року на території України підрозділами Національної поліції було зареєстровано 369 929 кримінальних правопорушень. Співробітниками Національної поліції було вилучено 5 000 одиниць вогнепальної зброї та 1,8 мільйона боєприпасів і набоїв, зареєстровано 4 840 фактів незаконного поводження зі зброєю, боєприпасами та вибухівкою [13].

Всі ці чинники негативно впливають на стан безпеки України, та як наслідок, збільшується кількість екстремальних ситуацій у роботі Національної поліції. Аналіз спеціальної науково-методичної літератури показав, що деяким аспектам проблематики вдосконалення спеціальної фізичної, функціональної та психологічної підготовленості сил оборони правопорядку приділено недостатньо уваги. Тому ми вважаємо актуальним обраний напрямок дослідження.

Мета – дослідження сучасного стану та вивчення особливостей та важливості спеціальної фізичної та психологічної підготовки сил охорони правопорядку під впливом екстремальних ситуацій.

Методи дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, моделювання, узагальнення, класифікація.

Результати дослідження. Для забезпечення захисту населення нашої держави, протидії цим негативним явищам, вкрай необхідним являється безперервне вдосконалення системи підготовки сил охорони правопорядку та готовність всього сектору безпеки до дій у екстремальних ситуаціях [1, с. 120; 8, с. 153; 14, с. 198].

Як відомо, сили оборони це Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави. У табл. 1 представлено актуальні на кінець січня 2023 року визначення, які представлені в [Законі про національну безпеку](#) від 2018 року [7].

Таблиця 1

**Визначення в Законі про національну безпеку від 2018 року
(що є актуальним на кінець січня 2023 року)**

Назва військових формувань	Мета	Функції, які покладено Конституцією та законами України
Сили безпеки	Правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи	Забезпечення національної безпеки України.
Сили оборони	Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями	Забезпечення оборони держави

У повсякденному житті для звичайних людей загальною метою є використання у повсякденному житті фізичної підготовки для покращення й підвищення рівня своєї спортивної форми, самопочуття, зовнішнього вигляду, у зв'язку з чим

вони не потребують піку підготовленості. У професійних спортсменів з різних видів спорту акцентується увага на специфіці сезонів та міжсезоння, що диктує свої умови тренувань.

Але тільки для співробітників силових структур загальна та спеціальна фізична підготовка являє собою найважливіший інструмент службово-бойової діяльності, від рівня якої залежить життя не тільки співробітників силових структур, а також їх колег та інших людей [9, с. 12; 15, с. 38].

Аналізуючи специфіку службової діяльності співробітників силових структур, можна констатувати, що вкрай важливим є збереження високого рівня точності рухів та розумового процесу після значних психічних та фізичних навантажень.

Для успішного виконання службово-оперативних завдань силами охорони правопорядку, в екстремальних умовах, необхідними ключовими моментами являються високий рівень розвитку провідних фізичних якостей та психологічна підготовка (стресостійкість). Тому психологічна готовність у сукупності з спеціальними вміннями та навичками, являється головною складовою спеціалізованої підготовки [12, с. 107; 16, с. 15].

У всіх представників сектору безпеки присутній важливий професійний психологічний компонент, де існують загальні важливі психологічні компетентності для якісного та своєчасного виконання своїх професійних обов'язків [16, с. 12].

Як відомо, існують певні професійні психологічні характеристики сил охорони правопорядку, а саме: 1) адекватний рівень тривожності, 2) стресостійкість, 3) креативність в поведінці, 4) інтелект, 5) готовність до ризику, 6) вмотивованість на вищий рівень досягнень та цілеспрямованість [16, с. 18].

Наприклад, для професійної діяльності поліцейських існують певні екстремальні ситуації, з якими вони стикаються під час роботи (табл. 2).

Таблиця 2

Екстремальні ситуації в діяльності поліцейських

Надзвичайні ситуації	Службові ситуації
Ситуації природного характеру	Патрулювання
Ситуації техногенного характеру	Перевірка документів
Соціально-політичний характер	Зупинка автотранспорту
Воєнний характер	Переслідування злочинці
	Знешкодження озброєного злочинця
	Виїзд на виклик
	Напад на поліцейського

Для мінімізації фізичних та моральних втрат, вміння професійно застосувати свої обов'язки, для збереження свого особистого життя, поліцейський повинен оперативно захистити себе та оточуючих в умовах виникнення екстремальної ситуації.

У професійній діяльності сил охорони правопорядку існує низка стресогенних факторів, а саме: напружена увага, раптова зміна обстановки, невизначеність, відповідальність за якість виконання професійних обов'язків, небезпека як для особистого життя й здоров'я, так і для громадян, необхідність у безперервному логічному та психологічному аналізі великої кількості інформації.

У службово-оперативних ситуаціях необхідним являється вміння своєчасно найбільш ефективно та у найкоротші терміни визначити стресогенні фактори та усунути психічну напруженість, втому та ознаки негативного прояву емоційного стану. Наявним професійним вмінням є можливість миттєво мобілізувати вольові якості, а також психічні та фізичні сили для збереження життя, здоров'я та психічного стану для ефективного виконання оперативно-службових завдань [8, с. 154; 16, с. 32].

Відповідно вищесказаному, високий рівень фізичної та психічної підготовленості дає можливість співробітникам силових структур оперативно оцінити як ситуацію, так і власні сили та застосувати навички з володіння силових прийомів прийомів рукопашного бою (заходи фізичного впливу) у випадках протидії злочинних дій [10, с. 96; 11, с. 19; 15, с. 434].

Таким чином, в системі сил охорони правопорядку, виконання дій в екстремальних ситуаціях з урахуванням перебігу особливостей та обставин, питання вдосконалення спеціальної фізичної та психологічної підготовки особового складу являються вкрай важливим.

Тому на теперішній час актуальною є корекція та доповнення вже існуючої та впровадження методики вдосконалення спеціальної фізичної підготовки ще немає.

Висновки. Високий професійний рівень співробітників в структурах сектору безпеки та оборони України залежить від багатьох чинників, наприклад, швидкого та вчасного реагування у критично-складних ситуаціях, поведіння з вогнепальною зброєю, вдосконалого знання нормативно-правової бази.

Розвиток необхідних фізичних якостей, вдосконалення різних систем організму, підвищення рівня спеціальної фізичної та психологічної підготовленості показують їх важливості при виконанні своїх службових обов'язків співробітниками силових структур. Безперервна та довготривала фізична підготовка співробітників силових структур має на меті готовність, на належному професійному рівні, до виконання оперативно-службових завдань, до якої входить спеціальна фізична та психологічна підготовка.

Ми вважаємо, що на сучасному етапі постає необхідність у більш якісній фізичній, функціональній та психологічній підготовленості у діяльності військово-прикладного характеру сил охорони правопорядку у державі у короткі терміни. Тому актуальною та важливою являється корегування та доповнення у існуючих програмах підготовки сил охорони правопорядку для забезпечення високого рівня спеціальної фізичної, функціональної та психологічної підготовленості фахівців до виконання професійних завдань. Нами розроблено та планується впровадження науково-обґрунтованої програми підготовки

(з доповненнями та розширеннями існуючої програми) з вдосконалення спеціальної, функціональної та психологічної підготовки сил охорони правопорядку з урахуванням екстремальних ситуацій (контроль серцево-судинної системи, дослідження нейродинамічних показників, рівня тривожності тощо).

Література

1. Ануфрієв М. І., Бутов С. Є., Гіда О. Ф., Решко С. М. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників МВС. Київ: Нац. акад. МВС України, 2003. 338 с.
2. Бабенко В. Г., Попов О. В., Янко І. В. Заходи фізичного впливу: метод. рек. Київ, 2001. 24 с.
3. Белай С.В., Євтушенко І.В. До питання особового складу сил охорони правопорядку до дій в різноманітних кризових ситуацій за масовою участю населення. *Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України: І міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 трав. 2016 р. / МВС України, Департамент патрул. поліції України; Харків: ХНУВС, 2016. С. 99-100.*
4. Власенко І.В., Шевченко Т.В. Нормативно-правовий аспект підготовки поліцейських до дій в екстремальних умовах. *Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України.* Харків, 2016. С. 18-20.
5. Данилюк В.В., Головка В.М. Актуальні питання фізичної підготовки правоохоронців в умовах воєнного стану. *Службова-бойова підготовка як основа професійної діяльності поліцейських: матеріали міжнар. науковопрактичного круглого столу, м. Одеса, 30 листопада 2022 року.* Одеса: ОДУВС, 2022. С. 45-46.
6. Жембровський С. М. До питання реформування системи фізичної підготовки Збройних Сил України на сучасному етапі. *Сучасний стан та перспективи розвитку фізичної підготовки військовослужбовців в системі бойового навчання військ (сил) Збройних сил та інших силових структур України: матеріали наук.-метод. конф. 28–29 листопада 2013 р.* Київ: МОУ, 2013. С. 30-36.
7. ЗАКОН УКРАЇНИ Про національну безпеку України. Міністерство оборони України. *web.archive.org. 29 листопада 2022. Архів оригіналу за 29 листопада 2022.* Процитовано 31 січня 2023.
8. Іншеков М.В. Аналіз екстремальних ситуацій у діяльності національної поліції. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України.* Харків, 2020. С. 153-154.
9. Кирпенко В., Романчук В. та ін. Спеціальна фізична підготовка як засіб підвищення ефективності професійної діяльності військовослужбовців сухопутних військ. *Фізична активність, здоров'я і спорт.* 2015. №4(22). С. 12-18.
10. Кузенков О.В., Білик В.В. Специфіка навчання з предмета «Спеціальна фізична підготовка». *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України.* Харків, 2020. С. 96-98.
11. Левчук В.О. Проведення фізичної підготовки військовослужбовців під час ведення бойових дій. *Фізична підготовка особового складу Збройних сил, інших військових формувань та правоохоронних органів України: досвід, сучасність, проблеми та перспективи розвитку: матеріали наук.-метод. конф. 26–28 листопада 2014 р.* Київ: МОУ, 2014. С. 19-22.
12. Луцака Д.О. Юридична психологія та педагогіка. *Науковий журнал.* 2011. № 1 (9). С. 107-115.
13. Названо країни світу з найвищим рівнем злочинності: на якому місці Україна. <https://www.unian.ua/tourism/news/krajini-svitu-z-nayvishchim-rivnem-zlochinnosti-u-2023-roci-na-yakomu-misci-ukrajina-12107013.html>. Дата звернення 13.02.2024.
14. Романчук С.В. Теоретико-методологічні засади фізичної підготовки курсантів військових навчальних закладів Сухопутних військ Збройних сил України: дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01. Львів, 2013. 540 с.
15. Хітрук Р.О., Біліченко В.В. Роль спеціальної фізичної підготовки під час навчання правоохоронців. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України.* Харків, 2019. С. 343-345.
16. Шинкаренко І.О. Психологічні рекомендації працівнику Національної поліції під час дій в екстремальних умовах: *наук.-метод. рекомендації.* Дніпро: ДДУВС, 2020, 56 с.

References

1. Anufriiev M.I., Butov S.Ye., Hida O.F., Reshko S.M. (2003). *Osnovy spetsialnoi fizychnoi pidhotovky pratsivnykiv MVS [Basics of special physical training of employees of the Ministry of Internal Affairs].* Kyiv: Nats. akad. MVS Ukrainy. 338 s [in Ukraine].
2. Babenko V.H., Popov O.V., Yanko I.V. (2001). *Zakhody fizychnoho vplyvu: metod. Rek [Measures of physical influence].* Kyiv, 24 s. [in Ukraine].
3. Bielai S.V., Yevtushenko I.V. (2016). *Do pytannia osobovoho skladu syl okhorony pravoporiadku do dii v riznomanitnykh kryzovykh sytuatsii za masovoiu uchastiu naseleння [Regarding the personnel composition of law enforcement forces for actions in various crisis situations with the mass participation of the population].* Osoblyvosti pidhotovky politseiskykh v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy: I mizhnar. nauk.-prakt. конф., m. Kharkiv, 20 trav. 2016 r. MVS Ukrainy, Departament patrol. politsii Ukrainy; Kharkiv: KhNUVS,. S. 99-100 [in Ukraine].
4. Vlasenko I.V., Shevchenko T.V. (2016). *Normatyvno-pravovyi aspekt pidhotovky politseiskykh do dii v ekstremalnykh umovakh [The regulatory and legal aspect of police training for actions in extreme conditions].* Osoblyvosti pidhotovky politseiskykh v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy. Kharkiv. S. 18-20 [in Ukraine].
5. Danyliuk V.V., Holovko V.M. (2022). *Aktualni pytannia fizychnoi pidhotovky pravookhorontsiv v umovakh voiennoho stanu [Actual issues of physical training of law enforcement officers under martial law].* Sluzhbova-boiova pidhotovka yak osnova profesiinoi diialnosti politseiskykh: materialy mizhnar. naukovopraktychnoho kruhloho stolu, m. Odesa, 30 lystopada 2022 roku. Odesa: ODUVS. S. 45-46 [in Ukraine].
6. Zhembrovskiy S.M. (2013). *Do pytannia reformuvannia systemy fizychnoi pidhotovky Zbroinykh Syl Ukrainy na suchasnomu etapi. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku fizychnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtiv v systemi boiovoho navchannia viisk (syl) [To the issue of reforming the system of physical training of the Armed Forces of Ukraine at the current stage].*

Zbroinykh syl ta inshykh sylovykh struktur Ukrainy: materialy nauk.-metod. konf. 28–29 lystopada 2013 r. Kyiv: MOU. S. 30–36 [in Ukraine].

7. ZAKON UKRAINY Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy (2022). Ministerstvo oborony Ukrainy [LAW OF UKRAINE On National Security of Ukraine]. web.archive.org. 29 lystopada 2022. Arkhiv oryhinalu za 29 lystopada 2022. Protsytovano 31 sichnia 2023 [in Ukraine].

8. Inshekov M.V. (2020). Analiz ekstremalnykh sytuatsii u diialnosti natsionalnoi politsii [Analysis of extreme situations in the activities of the national police]. Pidhotovka politseyskykh v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy. Kharkiv. S. 153-154 [in Ukraine].

9. Kyrpenko V., Romanchuk V. ta in. (2015). Spetsialna fizychna pidhotovka yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti profesiinoi diialnosti viiskovosluzhbovtziv sukhopotnykh viisk [Special physical training as a means of increasing the efficiency of the professional activity of military personnel of the ground forces]. Fizychna aktyvnist, zdorovia i sport. №4 (22). С. 12-18 [in Ukraine].

10. Kuzenkov O.V., Bilyk V.V. (2020). Spetsyfika navchannia z predmeta «Spetsialna fizychna pidhotovka» [Specifics of training in the subject "Special physical training"]. Pidhotovka politseyskykh v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy. Kharkiv. S. 96-98 [in Ukraine].

11. Levchuk V.O. (2014). Provedennia fizychnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtziv pid chas vedennia boiovykh dii [Conducting physical training of servicemen during hostilities]. Fizychna pidhotovka osobovoho skladu Zbroinykh syl, inshykh viiskovykh formuvan ta pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy: dosvid, suchasnist, problemy ta perspektyvy rozvytku: materialy nauk.-metod. konf. 26–28 lystopada 2014 r. Kyiv: MOU. S. 19-22 [in Ukraine].

12. Lutsaka D.O. (2011). Yurydychna psykholohiia ta pedahohika [Legal psychology and pedagogy]. Naukovyi zhurnal. № 1 (9). S. 107-115 [in Ukraine].

13. Nazvano krainy svitu z naivysshchym rivnem zlochynnosti: na yakomu misti Ukraina [The countries of the world with the highest level of crime are named: where is Ukraine?]. <https://www.unian.ua/tourism/news/krajini-svitu-z-nayvishchim-rivnem-zlochinnosti-u-2023-roci-na-yakomu-misci-ukrajina-12107013.html>. Data zvernennia 13.02.2024 [in Ukraine].

14. Romanchuk S.V. (2013). Teoretyko-metodolohichni zasady fizychnoi pidhotovky kursantiv viiskovykh navchalnykh zakladiv Sukhoputnykh viisk Zbroinykh syl Ukrainy [Theoretical and methodological principles of physical training of cadets of military educational institutions of the Ground Forces of the Armed Forces of Ukraine]: dys. ... d ra nauk z fiz. vykhovannia i sportu: 24.00.01. Lviv. 540 s. [in Ukraine].

15. Khitruk R.O., Bilichenko V.V. (2019). Rol spetsialnoi fizychnoi pidhotovky pid chas navchannia pravookhorontsiv [The role of special physical training during the training of law enforcement officers]. Pidhotovka politseyskykh v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy. Kharkiv. S. 343-345 [in Ukraine].

16. Shynkarenko I.O. (2020). Psykholohichni rekomendatsii pratsivnyku Natsionalnoi politsii pid chas dii v ekstremalnykh umovakh [Psychological recommendations for an employee of the National Police during actions in extreme conditions]: nauk.-metod. rekomendatsii. Dnipro: DDUVS, 56 s. [in Ukraine].

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).22](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).22)

Боднар І.,

<https://orcid.org/0000-0002-7083-6271>

доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор,

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів

ПРОГРАМА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРА

Програми занять із використанням одного виду рухової активності не може бути застосованим у ФВ школярів з РАС, оскільки не забезпечує достатнього розмаїття засобів, може призвести до зниження інтересу дітей до занять з ФВ, одностороннього розвитку дітей. Питання змістовного наповнення навчальних програм з ФВ для удосконалення якості життя, психофізичного і соціального розвитку школярів з РАС залишається недостатньо вирішеним. **Мета** дослідження: розробити програму фізичного виховання для покращення якості життя психофізичного і соціального розвитку школярів з розладами аутичного спектра. **Методи.** Для обґрунтування змісту і структури програми фізичного виховання з пріоритетним розвитком координаційних здібностей дітей з розладами аутичного спектра визначали рівні показників якості життя, фізичної підготовленості і адаптивної поведінки дітей з розладами аутичного спектра; встановили взаємозв'язки між ними; співставили показники хлопців і дівчат. Для з'ясування ступеня ефективності програми фізичного виховання провели педагогічний експеримент. В ньому взяли участь 19 хлопців і 5 дівчат. Протягом навчального року діти займалися за програмою з пріоритетним розвитком координаційних здібностей. **Результати.** Встановили низький рівень показників фізичної підготовленості, адаптованості і якості життя дітей з розладами аутичного спектра, що потребує пошуку ефективних шляхів для їх покращення. На підставі отриманих результатів обґрунтували структуру і зміст програми ФВ для дітей з РАС з пріоритетним застосуванням засобів на розвиток координаційних здібностей. Програма відрізнялася від традиційної спрямованістю на розвиток усіх груп м'язів, широким колом засобів з різних видів спорту. Обсяг вправ з пріоритетним розвитком координаційних здібностей складав 55%, їх використовували в усіх частинах уроків фізичної культури, протягом усього навчального року у змісті навчального матеріалу усіх варіативних модулів та в домашніх завданнях; застосовували різноманітний спортивний інвентар і